

ONDERWIJS IN BERBROEK

In de Postrijder van 28 april 1885 lezen we dat Berbroek in 1885 in het Officiële onderwijs (Verplicht staatsonderwijs gefinancierd door gemeenten) 15 leerlingen telde en in het vrij onderwijs 85 leerlingen. De gemeente moest opdraaien voor de kosten van het Officieel onderwijs, wat - voor slechts 15 leerlingen - een dure aangelegenheid was. Deze twee schoolgemeenschappen waren een gevolg van de eerste schoolstrijd (1878-1884) die gevoerd werd tussen de liberalen en de katholieken. Deze eersten wilden het monopolie van de katholieken op het gebied van onderwijs doorbreken. In hetzelfde artikel wordt vermeld dat de gemeente Berbroek samen met 75 andere gemeenten de toelating gekregen heeft om hun officieel onderwijs af te schaffen en de vrije school in de plaats aan te nemen.

Na de verkiezingen van 11 juni 1878 verkregen de liberalen de absolute meerderheid in het parlement. Op 21 januari 1879 werd door de radicaal liberale onderwijsminister Pierre Van Humbeeck een wetsvoorstel ingediend waarin o.a. werd bepaald dat iedere gemeente tenminste een officiële staatsschool moest bezitten en geen vrije school mocht aanvaarden of subsidiëren. Alle onderwijzers moesten een diploma hebben van een officiële normaalschool en het godsdienstonderwijs werd van het programma geschrapt en overgelaten aan de zorg van de gezinnen en de bedienaren van de eredienst. Een schoollokaal werd daartoe voor en na de lesuren ter beschikking gesteld. Tot benoeming in een gemeentelijke school kwamen gediplomeerden van katholieke kweekscholen niet meer in aanmerking. Alleen onderwijzers van officiële normaalscholen mochten er onderwijs verstrekken. Ondanks de heftige katholieke druk tegen de "goddeloze scholen", trad de wet in voege op 1 juli 1879.

Onmiddellijk na de stemming van de wet trof het episcopaat strenge maatregelen. De pastoors kregen verbod om nog sacramenten toe te dienen aan het onderwijzend personeel en aan de ouders die hun kinderen naar de officiële scholen - "zonder God" - stuurden. Tevens kregen ze de opdracht in hun parochie een vrije lagere school op te richten. Door deze uitermate harde maatregelen namen veel onderwijzers ontslag uit gewetensbezwaar en kwamen velen hun diensten aanbieden in de nieuwe vrije scholen. Ook de ouders durfden hun kinderen niet meer naar de officiële scholen sturen, waardoor de gemeenteonderwijzers op het platteland spoedig voor lege banken stonden. In Vlaanderen werd het lager staatsonderwijs nagenoeg verlaten.

Naast Berbroek, kregen nog 75 andere gemeenten de toelating om hun officieel onderwijs af te schaffen ten gunste van het katholieke onderwijs.

Op 1 mei 1896 werd in Berbroek de school met 1 klas (100-tal leerlingen jongens en meisjes) voor het eerst aangenomen door de gemeente op naam van de onderwijzer Maximiliaan Malcorps. Tijdens WO I kwam er één klas bij en werden de jongens en de meisjes gescheiden. De jongensschool bleef onder leiding van Maximiliaan Malcorps en de meisjesschool kwam onder bestuur van Mejuffrouw Palmaers. De meisjesschool werd aangenomen op naam van het schoolcomité.

Op 22 september 1919 werd Ernest Malcorps benoemd tot onderwijzer in de jongensschool. In 1922 was het de bedoeling om van de jongensschool een gemeenteschool te maken. Dit ging echter niet door. De jongensschool werd aangenomen op naam van een afzonderlijk schoolcomité beheerd door het bisdom. Beide scholen kwamen in 1928 samen onder één schoolcomité.

Door de bevolkingsaan groei na de Eerste Wereldoorlog diende een tweede klas voor de meisjes te worden opgericht. Deze klas kreeg een voorlopige huisvesting in één van de lokalen van de oude melkerij 'Sint-Jan'. Pastoor Huydts liet in 1924 twee nieuwe klaslokalen bouwen voor de meisjesschool. De gemeente bouwde in 1933 een tweede klas voor de jongensschool. Deze laatste werd contractueel afgestaan aan de vrije school.

1938 - Een klooster zal en moet er komen

Kleuteronderwijs was er nog niet, toen juffrouw Martha Vanderhoeven, juffrouw Anna Hendrick - die al 4 jaar thuis was met ziekteverlof - in 1938 opvolgde. De lagere meisjesschool bestond uit twee klassen, al lang te klein geworden en een uitbreiding drong zich op.

Pastoor Germis zocht naar een oplossing. Net als zijn voorganger, pastoor Huydts, meende hij een oplossing gevonden te hebben in de stichting van een klooster. Al gauw kreeg hij tegenkanting van de bevolking. Verschillende meisjes uit Berbroek studeerden verder voor onderwijzeres en hoopten daarna in hun eigen dorp aan de slag te kunnen gaan. Een klooster maakte dit moeilijker. Pastoor Germis boog niet. Er moest en zou een klooster komen. Net als pastoor Huydts ging hij op zoek naar een kloosterorde die een afdeling in Berbroek wou stichten. Bij de kloosterorde van Berlaar ving hij bot wegens onvoldoende zusters nu en in de toekomst.

De Congregatie van de zusters van de Christelijke scholen van Vorselaar hadden een bijhuis in Wijer. Pastoor Germis contacteerde de gemeentesecretaris van Wijer. Die stuurde een brief naar de Eerwaarde Moeder van Vorselaar met de vraag een klooster op te richten in Berbroek. Het antwoord van 25 augustus 1937 was niet volledig negatief maar haar toezegging diende wel goedgekeurd te worden door de geestelijke overheid van het bisdom Mechelen. Berbroek hing immers af van het bisdom Luik. Mgr. Van Roey had zich al fel verzet tegen de vestiging in Wijer en was niet opgezet met een tweede uitbreiding van de kloosterorde buiten het bisdom Mechelen. Toen riep pastoor Germis de hulp in van Mgr. Kerkhofs, bisschop van Luik. Deze schreef persoonlijk een brief aan aartsbisschop Mgr. Van Roey. Op 2 oktober 1937 gaf deze dan toch de toestemming om in Berbroek nog een bijhuis op te richten. De officiële schriftelijke bevestiging werd door de Z.E. Moeder Opperoverste op 1 januari 1938 overgemaakt aan de pastoor van Berbroek. Er kon gestart worden met de praktische uitvoering van de oprichting van het klooster in Berbroek.

De Congregatie van de zusters van de Christelijke scholen van Vorselaar kochten een woonhuis en twee aanpalende klaslokalen in de Kapelstraat voor een prijs van 38.350,-BEF, registratierechten inbegrepen. De stichtingsdatum van het klooster werd genoteerd op 6 september 1938.

Het kloostergebouw

Eerder had pastoor Huydts een stuk bouwgrond van +/- 13 a 50 ca, gelegen in de nabijheid van de bestaande meisjesschool, aan een zeer voordelige prijs gekocht van mevrouw Coemans uit Lummen. Hij liet er een woning op bouwen om dienst te doen voor een klooster maar vond geen kloosterorde bereid om er te komen huizen. Zo was hij genoodzaakt om het gebouw te verkopen. Weduwe Truike Rubens-Hendrickx kocht het huis voor de som van 12.827,- BEF. Haar broer, J. Hendricks, kocht de grond ernaast en bouwde er een huis op.

Pastoor Germis zocht contact met Truike Hendrickx. Hij wou haar woning kopen om er een klooster van te maken. Zij zou tot haar dood in de helft van de woning mogen blijven wonen. Truike was persoonlijk niet gekant tegen de voorgestelde verkoop maar de druk en zelfs bedreigingen van vooraanstaande dorpsgenoten en familieleden liepen zo hoog op dat ze afzag van de verkoop. Pastoor Germis gaf niet op. Hij richtte zich tot Mgr. Kerkhofs, bisschop van het bisdom Luik. De bisschop schreef een brief naar Truike om haar te vragen in te stemmen met de verkoop. Truike stemde toe en verkocht het huis voor 28.541,- BEF aan de Zusters van de Christelijke Scholen van Vorselaar onder voorwaarde dat ze tot haar overlijden in een gedeelte van het huis mocht blijven wonen.

Het huis kreeg haar oorspronkelijke bestemming van 'klooster' terug en vanaf september 1938 betrokken vier zusters het andere gedeelte van de woning.

De twee klaslokalen die Huydts in 1936 naast het klooster had laten bouwen zouden in 1938, nog voor de zusters hun intrede deden, worden vergroot evenals de tuin van het klooster en de speelplaats.

Pastoor Germis trok in 1938 naar mevrouw Coemans om bijkomende grond achter de bestaande meisjesschool te kopen. De dame weigerde. "Ce Curé en a fait une affaire de commerce" zei ze. Zij was nog niet vergeten hoe pastoor Huydts eerder veel geld had verdiend aan de verkoop van haar vroegere eigendommen waar nu het klooster en het huis van J. Hendrickx op stond. 'Vendre, jamais!', geen vierkante meter wou mevrouw Coemans nog verkopen. Een vriendin van haar kon haar toch overtuigen om de grond dan te verhuren: 100 BEF/jaar en dit voor 9 jaar, aan te vangen vanaf 8 augustus 1939. Negen jaar later, in november 1948 werd de huurovereenkomst hernieuwd voor 9 jaar maar deze keer voor 140,-BEF per jaar.

Architect Droogmans van Kermt maakte de plannen voor de bouw en uitbreiding van het klooster en de scholen. In juni 1938 werden de bouwwerken gestart. Tussen het klooster en de scholen werden er een refter, keuken, wasplaats, kolenhok en een 4de graadsklas opgetrokken. Op deze manier vormden de oude klassen en het klooster één geheel. De kloosterorde van Vorselaar betaalde 77.872,- BEF voor de werken. Deze uitbreiding was echter nog niet voldoende. Voor het aantal leerlingen dat tot 107 gestegen was, dienden nog 2 bijkomende klaslokalen gebouwd te worden.

Naast de bestaande klaslokalen was de nodige grond, eigendom van dekanale werken, beschikbaar. Hier richtte men een nieuwe parochiezaal op met op de 1ste verdieping ruimte voor twee klaslokalen. De totale kostprijs was 250.000,-BEF. Omdat de gemeente slechts voor 50.000,-BEF tussenkwam, ging de pastoor op bedeltocht in heel Limburg en wist hij uiteindelijk de resterende 200.000,-BEF te verzamelen.

Toen op 6 september 1938 de vier zusters-stichteressen van het klooster in Berbroek arriveerden waren nog niet alle werken voltooid. Er diende nog veel geïmproviseerd te worden, zowel in het klooster als in de klaslokalen. In november 1938 waren de werken beëindigd en konden het klooster en de klaslokalen volledig in gebruik genomen worden. En Truike Hendrickx? Zij woonde tot Nieuwjaar 1946 in een vleugel van het klooster. Op 3 januari 1946 overleed ze plots in het hospitaal te Hasselt. Vanaf dan betrokken de zusters het volledige klooster.

Het onderwijs

De lessen werden aangevat op 19 september 1938. Zuster Marie Clementine was klastitularis van de kleuterklas. De lagere school telde 107 leerlingen.

Eerste klas 39 leerlingen

Klastitularis: Leonie Haesevoets

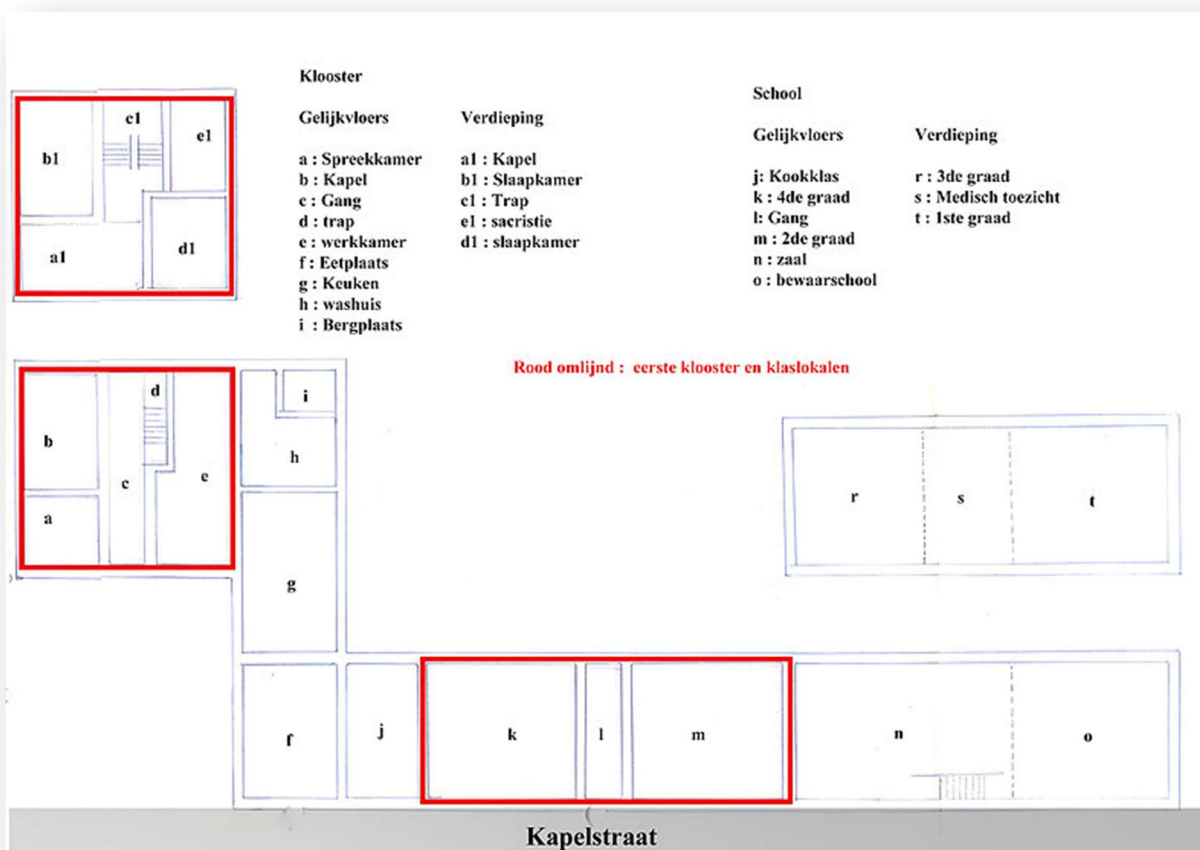
Tweede klas 34 leerlingen Zuster Marie Celine

Derde klas 34 leerlingen Moeder Amandine

In 1939 werden de scholen door de gemeente aangenomen, in 1945 werd dit vernieuwd. Moeder Amandine werd op 1 oktober 1941 vast benoemd tot schoolhoofd. Ze volgde juffrouw Hendrickx op.

Paul Vanwetswinkel

Grondplan van de school in Berbroek

BRIEF VAN BISSCHOP KERKHOF'S AAN TRUIKE HENDRIX (20 december 1937)

Luik, 20 Dec. 1937

Mevrouw,

Het zij mij toegelaten uwe welwillende tussenkomst te vragen voor de regeling der godsdienstige belangen van de zeer vrome parochie Berbroek, inzonderheid voor de belangen van de schooljeugd.

Gij weet voorzeker dat de Zusters van Vorselaer welke een meisjesschool komen beginnen in Berbroek

Zij zouden gaarne uw huis koopen; dit huis zou volgens E.H. pastoor Huydts, gebouwd geworden zijn voor kloosterzusters, en zou aldus hare eerste bestemming nu terug krijgen. Natuurlijk zoudt Gij het recht behouden om er uw leven lang te blijven wonen.

Voorzeker zou deze oplossing ons grootelijks verheugen, vooral indien Gij en uw achtbare familie den aankoopprijs, door de zusters voorgesteld, wilt aanvaarden.

Ik denk dat heel deze zaak best zou geregeld worden door bemiddeling van den E.H. pastoor Germis, die als een tussenpersoon tussen U en de Zusters zou optreden.

Aldus ware de goede parochie Berbroek, in dit zoo belangrijk vraagstuk van de kristelijke opvoeding, ten deele gevrijwaard voor de toekomst.

Aan dit verdienstelijk werk zoudt Gij een merkelijk deel hebben, en daardoor voorzeker God's zegen op U zelf en op uw dierbaren doen neerdalen.

Op voorhand dank ik U voor hetgeen Gij in deze schoolkwestie zult willen doen, en ik vraag den Heer dat Hij U en de uwen zijn beste gunsten gelieve te schenken.

Met eerbiedige toegenenheid, in K° & Maria

+ Louis Joseph

Bisschop v Luik

Monseigneur (Lodewijk Jozef) Kerkhofs
(°Val-Meer, 15 februari 1878 - +Luik, 31
december 1962) was de 88ste bisschop
van het bisdom Luik, van 1927 tot 1961.

ANTWOORD VAN TRUIKE HENDRIX AAN BISSCHOP KERKHOF (27 december 1937)

Monseigneur,

Uw schoone brief heeft mij zeer getroffen en zeer vereerd, ook ben ik er Monseigneur dankbaar voor alsook voor den vaderlijken zegen en goede wenschen aan mijne familie en aan mij gedaan. Monseigneur is ook zoo goed geweest voor mij, nu is ook alle twijfel uit, ik verkoop mijn huis aan de Zusters, om hun schoon werk tot geluk voor de parochie te helpen volbrengen.

Twee plaatsen onder en een boven vraag ik te mogen behouden zoo lang Ons Lieve Heer mij te leven laat: het huis is dan nog groot genoeg. Voor het Kribbeke van Bethleem stal heb ik dit besluit genomen op Kerstdag en dan is mij 't gedacht gekomen eerbiedig te vragen of 't Monseigneur niet mogelijk is om de Zusterscholen en ons beiden woonsten te komen zegenen, wijden.

Indien die wensch mag verwacht worden, dan zou ik in mijn ouden dag nog veel troost en vreugde beleven.

Aanvaard, Monseigneur de uitdrukking mijner onderdanige groeten.

We Rulens Hendrix

Berbroek, 27.12.37.

Truike Hendrix tussen het klooster en het schoolgebouw toen beide gebouwen nog los van elkaar stonden.

Luch, 20 dec. 1937

Mevrouw,

Het zij mij vergelaten
uwe welwillende bereidwilligheid
te vragen voor de regeling der
godsdienstige belangen van de
een vrome familie Berbroek,
insamelijkheid voor de belangen
van de schooljeugd.

Zij weet voorzeker dat de
Eusters van Varscher met de een
meester school konnen beginnen
in Berbroek.

Zij zouden gaarne een huis
kopen; Dit huis zou volgen
s. n. pastoor Huydt, gebouwd
geworden zijn voor Klooster-
ters, en zou aldus hare eerste
bestemming een terug krijgen.

Natuurlijk zoude zij het
recht behouden om er een
leven lang te blijven wonen.

Voorgaen zou deze oplossing
ons grootelijks verheugen, voor-
al indien zij en een aetbare
familie den aankoop prijs,
door de zusters voorgesteld,

wilddt aanvaarden.

Ik denk dat heel deze zaak
best zou geregeld worden door
hancoddeling van den D. H.
pastoor Gerrits, die als een
rekenpersoon verscherpt te en
de Susters zou optreden.

Alles ware de goede periode
Berbroeck, in dit zoo belang.
rijke vraagstuk van de kristelij.
ke opvoeding, ten deele ge.
vrijwaard voor de toekomst.

Ken dit verdienstelijk werk
wacht Gij een merkkelijk deel

hebben, en daardoor verkrijken
God's zegens op de zelf en op
het dierbaren dochter neervallen.

Op voortdurend dank ik U
voor hetgeen Gij in deze
kwaadte wilt willen doen, en
ik vraag U, Heer dat Hij U
en de uwen zijner beste gunst
geleene te schenken.

Met eerbiedige begroetingen.
Heel, in H. J. Nieuw

— Louis / me
Sis. Lopp. Luit

c Monseigneur,

Uw schoone brief
heeft mij zeer getroffen
en zeer vereerd, ook ben ik
Monseigneur dankbaar voor
alook voor den overlijken
en goede wenschen aan mijne
familie en aan mij gedaan.

Monseigneur is ook zo goed
gewees voor mij, nu is ook al
twijfel uit, ik verkoop mijn
huis aan deusters, om hun
schoon werk tot geluk worde
parochie te helpen volbrengen.
Ewee plaatsen en een boey

vraag ik te mogen behouden.
roeping. Ons Lieve Heer mij
te leven laet, het huis is dan nog
groot genoeg.

Voor het Kribbeke van
Bethleem stal heb ik dit
besluit genomen op Kerstdag
en Jan is mij te gedacht gekomen
~~verleiding~~ de vragen of Mon-
seigneur niet mogelijk is
om de ~~Lezers~~ scholen en ons beïnvloeden
den te kunnen beïnvloeden, wijden.
Inten die wensch mag ver-
vuld worden, dan heb ik in
mijn ouwen dag nog veel
roost en vreugde beleven.

Daarvoor, Monseigneur
de uitdrukking mijner
anderdanige groeten.

W. Kribbens. Hendric
Berbroek, 22. 12. 37.